



Dijkversterking Vianen

Kader Landschappelijke inpassing, 3 augustus 2017





Laan 1914 nr 35
Postbus 1132
3800 BC Amersfoort
+31 (0)88 348 20 00 telefoon
+31 (0)88 348 28 01 fax
info@rhdhv.com e-mail
www.royalhaskoningDHV.com internet

3 augustus 2017 datum
BF1769 referentie
definitief versie
Johanna Bouma auteur
Marije Schaafsma-Tilstra collegiale toets
paraaf

Roel van der Laar projectleider
Ronald Hoevers projectmanager

Hans Verkerk contactpersoon
Waterschap Rivierenland

Inhoud

1. Aanleiding	5
2. Kader landschappelijke inpassing	5
Doel	5
Aanpak	5
3. Analyse bestaande kwaliteiten, kansen en knelpunten	7
Ontstaansgeschiedenis	7
Kwaliteiten, waarden en kansen vanuit beleid	11
Waarnemingen in het veld	13
Kansen en knelpunten	13
4. Handreiking	15
Visie op de dijk en zijn omgeving	15
Handreiking voor de dijkverbetering	17
5. Aanbevelingen voor het vervolg	22
6. Bronvermelding, literatuur	23
7. Bijlagen	24



Figuur 1 - ligging te versterken Lekdijk Vianen

1. Aanleiding

Het dijktraject Vianen is gelegen langs de Vianense Waard langs de Lek, gelegen in de gemeente Vianen, provincie Utrecht. Het stuk dijk ligt aan de zuidkant van de Lek tussen de uitmonding van het Merwedekanaal en de A27, ten oosten van de voorschutsluis Vianen.

Het dijktracé heeft een totale lengte van circa 1,2 kilometer waarvan 0,6 kilometer op piping is afgekeurd. Na 1995 heeft hier een dijkversterking plaatsgevonden. Toen werd er onder meer een horizontaal kwelscherm aan de buitenkant van de dijk aangebracht. In 2014 is er buitendijks een kleilaag aangebracht.



Figuur 2 - scope dijkverbetering, in rood het deel van de dijk dat is afgekeurd op piping

2. Kader landschappelijke inpassing

Doel

Het 'Kader landschappelijke inpassing' heeft als doel om een kader (voorkeuren en 'no-go's) mee te geven voor de vervolgstappen in het dijkverbeteringsproces (keuze voorkeursvariant en ontwerp). Hiertoe wordt eerst een analyse gedaan van bestaande kwaliteiten, kansen en knelpunten (hoofdstuk 3), waarna handreikingen voor de dijkversterking worden gegeven (hoofdstuk 4).

Aanpak

Het Kader landschappelijke inpassing is opgebouwd uit twee delen. Het eerste deel (hoofdstuk 3) is een inventarisatie van bestaande waarden op basis van beleid op het gebied van landschap en cultuurhistorie. Hierover is contact geweest met de gemeente Vianen waarin het relevante gemeentelijke beleid is besproken en aandachtspunten zijn uitgewisseld (Marinke Kruijt – beleidsadviseur ruimtelijke ontwikkeling - telefonisch op 15 maart en 28 juli 2017). De inventarisatie is verder aangevuld op basis van de bevindingen in een veldbezoek (7 februari 2017) en bureauonderzoek van (historisch) kaartmateriaal en verschillende (beleids) rapportages.

In het tweede deel (hoofdstuk 4) is op basis van de resultaten uit de inventarisatie een handreiking gedaan voor de omgang met landschap en cultuurhistorie bij het ontwikkelen van varianten en voor de inpassing van de dijkversterking in de omgeving.

1884



1950



1970



1981



Figuur 3 - historische kaarten van het gebied; hierop is goed te zien hoe Vianen en het rivierlandschap ontwikkeld/veranderd zijn in de afgelopen eeuw

3. Analyse bestaande kwaliteiten, kansen en knelpunten

Ontstaansgeschiedenis

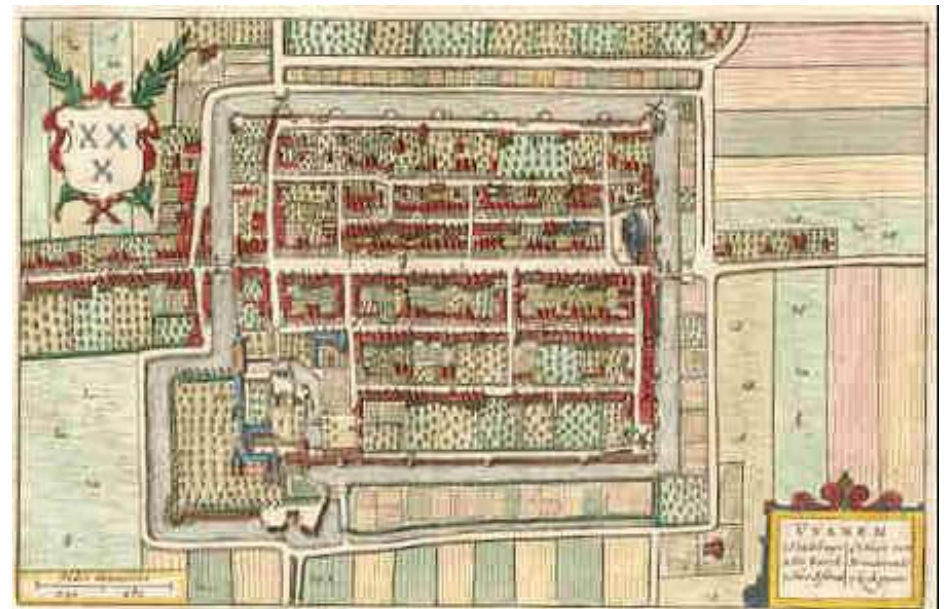
De huidige stroom van de Lek moet tussen de 4e en 8e eeuw na Christus zijn ontstaan en werd na de 10e eeuw de hoofdstroom van de Rijn. De polder Vijfheerenlanden (waarin Vianen gelegen is), bestond uit veenmoerassen, die tussen de 10e eeuw en de 13e eeuw werden ontgonnen. Op de stroomruggen van de Lek ontstond rond de 10e eeuw de eerste bewoning, zoals de dorpen/steden Vianen, Hagestein en Helsdingen. Daarvóór waren er regelmatig overstromingen in het gebied, waardoor het gebied ontvolkt raakte. Vanaf 1200 werd de rivier bedijkt om wateroverlast te voorkomen. Als het water vanuit de polder niet op de grote rivieren geloosd kon worden, werd gebruik gemaakt van de kleinere rivieren als boezem voor de afvloeiing van het overtollige water zoals de Zederik. Dit veenriviertje stroomde van Vianen naar Arkel waar het uitmondde in de Linge. De ontginning van het gebied gebeurde vanaf de stroomruggen langs de rivier. De veenontginningen werden gebruikt voor veeteelt, eendenkooien en hennepeteelt. In 1335 kreeg Vianen stadsrechten en het recht op ommuring. Vianen had een strategische ligging aan de Lek en werd aangelegd als vestingstad.

De verdedigingswerken konden gebruikt worden om de bisschop van Utrecht onder druk te zetten, waardoor Vianen een concurrentiepositie kreeg ten opzichte van Utrecht. Het 14e-eeuwse stratenpatroon is terug te vinden in de huidige plattegrond. De Langen- en Kortendijk waren verbonden met de andere Lekdijken en beschermden de stad tegen hoog water. In de 16e eeuw ontwikkelde de 'Buitenstad': buitendijkse lintbebouwing die aan de weg naar het veer/haven gelegen was. De Langen- en Kortendijk verloren in de 17e eeuw hun waterkerende functie, doordat nieuwe dijklichamen, de Zomerdijk en Ringdijk, aan de noordzijde buiten de stad werd aangelegd. Zie pagina 8 voor een overzichtskaart met namen van de historische dijken en straten.

In 1825 werd ten oosten van de kern van Vianen de Viaanse Vaart verlengd en het Zederikkanaal aangelegd met ter hoogte van de rivierdijken de Wilhelminasluis.

Later werd dit het Merwedekanaal en werd een schutsluis aangelegd.

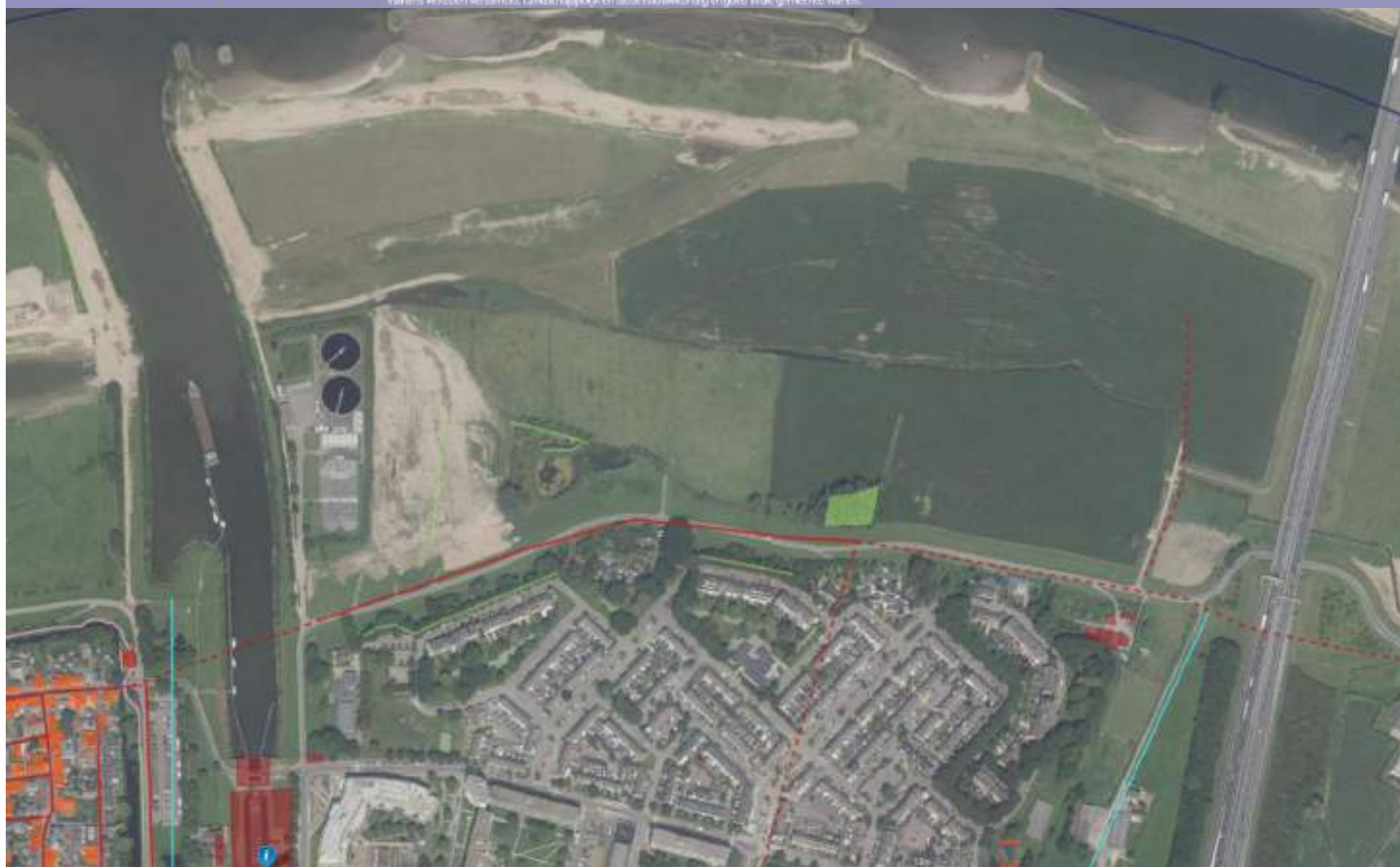
In de 20e eeuw waren er grote veranderingen voor de stad en het gebied rondom Vianen; de bruggen over de Lek voor de snelwegen A2 en A27 werden aangelegd en de stad groeide explosief met nieuwe wijken ten zuiden en oosten van de historische stadskern. In de jaren '80 werd ten zuiden van de Lekdijk de wijk 'de Hagen 1' aangelegd. De rioolwaterzuivering in de uiterwaarden, ontstond in de jaren '70. De te versterken Lekdijk ligt al eeuwen op het huidige tracé.



Figuur 4 - kaart van de binnenstad van Vianen (Middeleeuwen)



Figuur 5 - ligging van de (historische) dijken, wegen en kanaal



Figuur 6 - landschappelijk en stedenbouwkundig erfgoed in de gemeente Vianen - 'Vianens verleden verzameld'



kanaaldijk en brug bij sluizencomplex



Lekdijk, aan de binnendijkse zijde verschillende typen beplanting op en langs de dijkberm



de Vianense waard; onderaan de dijk riet en ruigte, op de achtergrond het bosperceel dat op de erfgoedkaart als historisch is aangemerkt



dijkopgang met beplanting



de Lekdijk ter hoogte van de brug A27